Primärvårdsnämnden
*Hälso- och sjukvårdsförvaltningen*
*Hälsoutveckling*
Maria Ahlsdotter

TJÄNSTEUTLÅTANDE
2025-02-03

PVN 2024-0738

Primärvårdsnämnden

# Yttrande över motion 2024:50 av Charlotte Broberg (M) om En nollvision mot våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck, samt ett stärkt omhändertagande efter sexuellt våld.

## Ärendebeskrivning

Regionstyrelsen har begärt att primärvårdsnämnden ska yttra sig över motionen En nollvision mot våld i nära relationer och hedersrelaterat förtryck, samt ett stärkt omhändertagande efter sexuellt våld. I motionen föreslår Charlotte Broberg (M) att Region Stockholm bör införa en nollvision mot våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck. Nollvisionen skall utformas i samarbete med Nationellt centrum för kvinnofrid och organisationen Glöm aldrig Pela och Fadime. Vidare vill Charlotte Broberg att omhändertagandet av patienter som utsatts för sexuellt våld skall stärkas.

## Beslutsunderlag

Hälso- och sjukvårdsdirektörens tjänsteutlåtande
Motion 2024:50 av Charlotte Broberg (M)

## Ärendets beredning

Ärendet har beretts i folkhälso- och tandvårdsberedningen.

## Förslag till beslut

Primärvårdsnämnden beslutar följande:

Tjänsteutlåtande över motion 2024:50 överlämnas till regionstyrelsen som nämndens yttrande.

## Förvaltningens motivering till förslaget

*Bakgrund*

I motionen argumenterar Charlotte Broberg för att Region Stockholm bör införa en nollvision mot våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck. I samband med införandet vill Charlotte Broberg att all Region Stockholms verksamhet genomlyses ur detta perspektiv.

Vidare vill Charlotte Broberg att omhändertagandet av patienter utsatta för sexuellt våld ska stärkas.

*Överväganden*

1. I motion 2024:50 föreslår Charlotte Broberg (M) att regionstyrelsen uppdras att påbörja ett arbete om att införa en nollvision mot våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck. Arbetet ska ske i nära samarbete tillsammans med Nationellt Centrum för kvinnofrid (NCK) och Glöm Aldrig Pela och Fadime (GAPF).

Under 2023 beslutade riksdagen att föreslå för regeringen att införa en nollvision för våld i nära relationer. Avsikten var att tydliggöra att alla samhällsaktörer har ett ansvar att förebygga och förhindra förekomsten av det allvarligt skadliga och dödliga våldet i nära relationer. Mot bakgrund av riksdagens tillkännagivande gav regeringen Jämställdhetsmyndigheten i uppdrag att göra en förstudie om en nollvision för våld i nära relationer. Jämställdhetsmyndigheten redovisade förstudien till Arbetsmarknadsdepartementet den 15 februari 2024. Förstudien ”Möjligheter och utmaningar med en nollvision som arbetssätt” beskriver, analyserar och bedömer lärdomar från arbetet med andra nollvisioner på nationell nivå i Sverige inom områdena trafiksäkerhet, brandsäkerhet, patientsäkerhet, suicid och dödliga händelser på arbetsplatsen, samt en lokal nollvision om hemlöshet. Jämställdhetsmyndighetens bedömning är att det finns skäl att inrikta en nollvision på våld i nära relationer.

Hälso- och sjukvårdsförvaltningen bedömer att Region Stockholm bör invänta regeringens svar på Jämställdhetsmyndighetens förslag. Bakgrunden till bedömningen är att en nollvision behöver inbegripa alla delar av samhället, alla former av våld - fysiskt, psykiskt, ekonomiskt och sexuellt. Åtgärder som ska förebygga, motverka och bekämpa våldet och förtrycket behöver därför inkludera alla delar av samhället och lämpar sig inte för en enskild aktör med endast ett fåtal områden av rådighet.

Region Stockholm bedriver redan idag ett omfattande arbete kring våld i alla dess former, såväl på operativ som strategisk nivå. För arbete kring sexuellt våld se vidare under punkt 2. Att genomlysa all verksamhet är idag inte möjligt. Enskilda vårdgivare, oavsett driftsform, har att följa gällande lagstiftning samt nationella riktlinjer. Det står dock vårdgivarna fritt att välja hur detta skall efterlevas och Region Stockholm kan endast erbjuda stöd och vägledning i metoder som regionen vet är effektiva. Idag finns omfattande stödmaterial och digitala utbildningar på de plattformar som vårdgivarna använder sig av såsom Vårdgivarguiden och Lärtorget.

På myndighetsgemensamma plattformar såsom Operation kvinnofrids ”Stöd för yrkesverksamma” bistår Region Stockholm med hälso- och sjukvårdens perspektiv. Om enskilda vårdgivare vill fortbilda personal eller få kännedom om fler metoder för att till exempel identifiera våldsutsatthet kan Region Stockholm bistå med detta genom Akademiskt primärvårdscentrums enhet för våld i nära relationer.

*Arbete kring våld på strukturell samverkansnivå – Operation kvinnofrid*

Inom ramen för sin representation i Operation kvinnofrid arbetar regionen systematiskt med samverkansfrågor kopplat till att förebygga och omhänderta förebygga våld i nära relationer, hedersrelaterat våld och förtryck, prostitution, människohandel för sexuella ändamål och sexuellt våld oberoende av relation. I Operation kvinnofrid återfinns, förutom Region Stockholm, Polismyndigheten, Åklagarmyndigheten, Kriminalvården, Storsthlm samt flera av länets kommuner. Arbetet samordnas av Länsstyrelsen i Stockholm och syftar till att skapa möjlighet att identifiera hinder för samverkan samt föreslå åtgärder för detta samt åtgärder för varje myndighet att inom den egna organisationen utföra förbättringsarbeten kopplat till hur man arbetar med våld i nära relationer, sexuellt våld samt människohandel och trafficking. Åtgärderna återfinns i en gemensam handlingsplan som följs upp och uppdateras regelbundet.

I årets arbete har Polismyndigheten uppmärksammat övriga myndigheter på brister i hur lagstiftningens förändringar i Offentlighets- och sekretesslagen kap. 10 § 18 c. tillämpas i praktiken. Förändringarna i lagstiftningen möjliggör för till exempel vårdpersonal att bryta sekretess för att dela information med andra myndigheter såsom polisen i syfte att förhindra grov brottslighet. Under 2025 kommer en sådan riktlinje och ett stödmaterial för vårdens personal att tas fram i samarbete mellan hälso- och sjukvårdsförvaltningen och Akademiskt primärvårdscentrum.

*Arbete kring hedersrelaterat våld*

**Origo**

Origo är ett resurscentrum mot hedersrelaterat förtryck och våld. Centrumet är ett samarbete mellan kommunerna i Stockholms län, Polisregion Stockholm och Region Stockholm.

Av samverkansavtalets uppdrag framgår att: ”Origo består av en fysisk och en virtuell del som erbjuder vägledning till ungdomar som utsätts för hedersrelaterat förtryck och våld.
Yrkesverksamma från olika myndigheter och frivilliga aktörer som arbetar med målgruppen kan vända sig till Origo vid behov av konsultativt stöd och vägledning”.

Syftet med verksamheten är att:

- Erbjuda stöd och rådgivning till ungdomar som utsätts för hedersrelaterat förtryck och våld.
- Erbjuda konsultativt stöd och vägledning till yrkesverksamma inom myndigheter och frivilliga organisationer.
- Underlätta och stödja samverkan mellan Stockholms stad, anslutna kommuner, Region Stockholm och Polismyndigheten region Stockholm.
- Sprida kunskap om hedersrelaterat förtryck och våld samt att utveckla gemensamma arbetssätt och metoder.

Specifik fortbildning till hälso- och sjukvården kring hedersrelaterat våld erbjuds via Origo. Exempel på utbildningar som ges är grundutbildning kring hedersrelaterat förtryck och våld, samt utbildning i origomodellen, som är en modell för samtal med ungdomar som lever i hederskontext. Origo erbjuder konsultativt stöd för personal inom hälso- och sjukvård i frågor kopplat till heder.

Region Stockholm avser fortsätta vara en del av Origo och ser verksamheten som en viktig del i arbetet i att förebygga och omhänderta hedersrelaterat våld.

2. I motion 2024:50 föreslår Charlotte Broberg (M) hälso- och sjukvårdsnämnden och primärvårdsnämnden ges i uppdrag att utveckla vården och stödet till brottsoffer som utsatts för sexuellt våld.

I budgetunderlaget för 2025 har hälso- och sjukvårdsförvaltningen fått i uppdrag att kartlägga vårdkedjan för våldsutsatta samt komma med förslag på förbättringsåtgärder för att stärka omhändertagandet. Arbetet är påbörjat och kommer att utföras tillsammans med Akademiskt primärvårdscentrum där regionens enhet för våld i nära relationer ligger. Personer som utsatts för sexuellt våld kommer att ingå i det arbetet.

*Arbete kring sexuellt våld med avseende omhändertagande av patienter*

**Omhändertagande inom ramen för primärvård och psykiatri**
Såväl primärvården som psykiatrin möter och behandlar personer som utsatts för våld. Alla som utsätts för våld blir inte traumatiserade av våldserfarenheten och många kan tas omhand inom ramen för primärvården. Primärvården har till uppgift att behandla kristillstånd och lättare traumarelaterade tillstånd och remitterar vid behov vidare till psykiatrin. Inom ramen för den specialiserade psykiatrin kommer samtliga mottagningar framöver att ha som uppdrag att behandla medelsvåra besvär relaterade till posttraumatiskt stressyndrom (PTSD). Den specialiserade psykiatrin kommer också att ha till uppgift att behandla personer med PTSD och annan psykiatrisk samsjuklighet. Patienter med PTSD som inte har svårare psykiatrisk samsjuklighet kommer även att kunna remitteras till Ersta diakoni som kommer att ta omhand personer från hela länet som traumatiserats genom krig, migration, tortyr eller sexuellt våld. SLSO har också fått i uppdrag att utveckla ett specialistcentrum för svårbehandlad och komplex PTSD (C-PTSD). Specialistcentrumet kommer att ta emot patienter från hela länet.

**Enheten för våld i nära relationer, Akademiskt primärvårdscentrum**

Idag beskrivs omfattande arbeten och förbättringsarbeten inom olika regionala verksamheter för att omhänderta våldsutsatta och identifiera våldsutsatthet på ett tidigt stadium. Olika delar av vården har olika roller att fylla i detta arbete. Bland viktiga arbeten kan nämnas det arbete som bedrivits på Akademiskt primärvårdscentrum kring att ta fram gemensamma journaltermer som vid användande kommer att avsevärt öka möjligheten att dels följa våldsutsatta genom vårdkedjan, dels skapa en bättre överblick kring vilka insatser som främjar upptäckande av utsatthet och möjliggör vidare behandling. Journaltermerna implementeras nu i samtliga delar av vården och kommer på sikt att leda till större möjligheter till systematiska kartläggningar och en ökad möjlighet att följa patienter med våldsutsatthet. Region Stockholm är först i landet med att arbeta fram denna typ av journaltermer och arbetet följs av andra regioner runt om i landet. Under året har fem seminarier hållits för att sprida kunskapen kring de nya termerna och hur de är tänkta att användas.

Inom ramen för sitt uppdrag att fortbilda vårdens olika aktörer kring frågor kopplat till våldsutsatthet har enheten vid Akademiskt primärvårdscentrum under 2024 genomfört 100 fortbildningar med totalt 2 478 deltagare. Dessutom har 1 574 deltagare avslutat den digitala fortbildningen som finns tillgänglig på Lärtorget. I fyra av fortbildningarna har personal från Akutmottagning för våldtagna på Södersjukhuset (SöS) deltagit som experter vid genomförandet av utbildningar i att bemöta våldsutsatta patienter i psykosocial behandling. Vid samtliga övriga utbildningar ingår kunskap om sexuellt våld. Under 2024 har två olika utbildningsinsatser dessutom påbörjats av större karaktär där personal på barnmorskemottagningar samt ungdomsmottagningar har erbjudits utbildning. Dessa verksamheter kan i större utsträckning än andra förväntas möta patienter som utsatts för sexuellt våld. I dagsläget har alla barnmorskor vid länets ungdomsmottagningar fått utbildning och arbetet fortsätter under 2025.

**Mika Hälsa**

Mika Hälsa är Region Stockholms del inom den högspecialiserade öppenvården inom Beroendecentrum Stockholm och är samlokaliserade med Mikamottagningen, Stockholm Stad. Mika Hälsas patientgrupp är individer med erfarenhet av sex mot ersättning, sex som självskada eller annan sexuell utsatthet som tex allvarligt beroende eller hemlöshet. Mika Hälsas grunduppdrag är att arbeta för att främja den sexuella hälsan hos målgruppen. Verksamheten arbetar med att upptäcka våld i nära relationer och i de miljöer där de säljer sex. Patientgruppen är överrepresenterad i utsatthet för sexuellt våld. Mottagningens tilläggsuppdrag sedan 2020 är därför att erbjuda psykologisk basutredning med fokus på att identifiera patienter med posttraumatiskt stressyndrom (PTSD) samt att erbjuda behandling för PTSD med evidensbaserade metoder.

**Akutmottagningen för våldtagna, Södersjukhuset**

Akutmottagningen för våldtagna på SöS välkomnar alla våldtagna män, kvinnor och transpersoner över 13 år, som tillhör Stockholms län, eller som befunnit sig i Stockholms län i samband med övergreppet. Till mottagningen kan den som utsatts komma upp till en månad efter den aktuella händelsen och samtliga besök är kostnadsfria. Vid mottagningen får patienten hjälp med ett akut omhändertagande, rättsmedicinsk undersökning samt dokumentation av eventuella skador. Vid behov av fortsatt stöd slussar mottagningen vidare till lämplig verksamhet eller mottagning.

**EWA-mottagningen**

Inom beroendecentrum Stockholm finns även verksamheten EWA mottagningen som tar emot kvinnor från 18 år som ofta har flera barn och där de har en svår eller medelsvår beroendeproblematik. Nyligen har de också genomfört ett särskilt forskningsprojekt kring SEXIT, ett screeningverktyg med fokus på sexuell hälsa och riskutsatthet.

Sammanfattningsvis bedömer hälso- och sjukvårdsförvaltningen att arbete redan genomförs för att omhänderta patienter som drabbats av sexuellt våld. Detta omhändertagande utvecklas kontinuerligt och under 2025 kommer ett flertal aktiviteter med syfte att stärka omhändertagandet genomföras. Region Stockholm bör avvakta regeringens svar gällande Jämställdhetsmyndighetens förslag kring inrättandet av en eventuell nollvision kring våld innan ytterligare åtgärder planeras.

*Ekonomiska konsekvenser*
Förslaget förväntas inte leda till några ekonomiska konsekvenser.

*Konsekvenser för patientsäkerhet*
Förslaget förväntas inte leda till några konsekvenser för patientsäkerheten.

*Konsekvenser för jämlik och jämställd vård*
Förslaget förväntas inte leda till några konsekvenser för jämlik och jämställd vård.

*Miljökonsekvenser*
Förslaget förväntas leda till oförändrade konsekvenser för miljön.

*Administrativa konsekvenser*
Förslaget förväntas inte leda till några administrativa konsekvenser.

Anders Ahlsson
Hälso- och sjukvårdsdirektör

Magnus Thyberg
Avdelningschef

**Beslutet ska skickas till**
Regionstyrelsen

Godkänd av Anders Ahlsson, 2025-02-03